

Fangstmennene på Grønland

Kronikk / Fangsthistorie

MANGE BØKER og beretninger om fangst og fangstfolk er skrevet gjennom tidene. Men nå er den sammenhengende historiske beretning om fangstvirksomheten på Nord-Øst-Grønland fra begynnelse til slutt endelig kommet. Sannferdig og utrolig - dramatisk og nøktern - alvorlig og morsom. Historien om få og en-somme fangstmenn og enda færre fangstkvinner.

«Nordøst-Grønland 1908-60 fangstmandsperioden» av dansken Peter Schmidt Mikkelsen, utgitt av Dansk Polarcentern på Geografforlaget er en imponerende historiebok som beskriver tilværelsen for en liten gruppe mennesker som prøvde et ur-gammelt yrke under ekstreme polarforhold. De etablerte sine fangststasjon med minimum av utstyr og med maksimum av innsats og risiko i et enormt fjell- og fjordland med elleve måneders vinter og dramatiske is- og snøforhold. Her drev de sine hundespenn på lange fangstferder vinters-tid i polarmørke, snøkave og pakkis, men også i nordlys og måneskinn. Sommerstid når døgnet var fullt av midnattsol foregikk intense forberedelser for neste fangstsesong samt et

Fangststyrker er en saga blott, men historiene og historien lever fortsatt. Nå har en dansk forfatter bevart sagaen om norsk og dansk fangstvirksomhet på Nordøst-Grønland skriver Ivar Ytreland, tidligere fylkesordfører i Sør-Trøndelag. Ytreland var selv fangstmann på Nordøst-Grønland i 1946-48.

hektisk sjørøvefiske.

Og hele tiden bygget de - stasjoner og bistasjoner - av drivtømmer og torv, av margarinkasser og tjære-papp, av stein og moskusskinn - ja, av alt mulig - og ingenting. 39 hovedstasjoner og 242 bistasjoner ble bygget på få år over en isfylt kyststrekning på nesten 1000 km, oppskåret av dype fjorder og fylt av is og store og små øyer.

I boken er alle hovedstasjoner og bistasjoner nøye beskrevet og rikt avbildet, med detaljerte opplysninger om de som bygget dem, og om de fangstfolk som overvintret der. I tillegg er stasjonsbeskrivelsene spekket med dramatiske og humoristiske

opplevelser fra fangstlivet. I bokens første del får vi en grei historisk bakgrunn om Nord-Øst-Grønland fra de første oppdagelser og fremover til vår tid. Det er også kart hvor fangst-terrenger og alle stasjoner er inntegnet og registrert, samt oversiktlige tabeller over hvert års mannskaper og fangstresultater.

DET MÅTTE EN DANSKE til for å skrive dette omfattende historieverk over norsk og dansk fangstvirksomhet på NØ-Grønland. Forfatteren Peter Schmidt Mikkelsen var i årene 1977-79 i sledepatroljen Sirius, som har sin hovedbase sentralt i fangst-

områdene. Han skrev om dette i sin bok «Tusen dage med Sirius».

Sommeren 1989 foretok han en lang kajakkreise i samme område. Han ble tidlig bitt av polarbasillen, og fatet en glødende interesse for fangst-folkenes liv og virksomhet, og spesielt for stasjonenes mangfoldige historie. Han har brukt fem år på å samle stoff til å skrive boken. Han reiste rundt i Norge og Danmark og besøkte gjenlevende fangstfolk og avdøde fangstfolks familier, skaffet seg dag-bokopptegnelser og beskrivelser, utallige kildenotater og beretninger, skydde ingen anstrengelser for å få å alle data korrekte. En imponerende innsats. Dansk Polarcenter har vært en god medspiller, og danske fond og legater har gitt sin støtte.

Boken beskriver et stykke norsk kysthistorie og kystkultur - den siste perioden av en urgammel norsk fangstkultur - her knyttet til Nord-Øst-Grønland fra 1908-60. All norsk fangstvirksomhet, samt Myggbukta Radio- og Værstasjon ble definitivt nedlagt i 1959. I 1967 bortfalt Øst-Grønlands-avtalen av 1924, og i 1969 overtok den danske stat alle norske hovedstasjoner og bistasjoner mot en billighetsstatning på 50 000 kroner. I 1974 ble hele Nord-Øst-Grønland - i

alt 972 000 kvadratkilometer vedtatt i det danske Folketing som naturpark - verdens største, og tre ganger større enn Norge.

I DAG GÅR DET EN STIM av sportsentusiaster på kryss og tvers i polarområdene, etterfulgt av spennende bøker og filmopptak. Denne boken beskriver en annen tilværelse, om fangstfolk som bygget ut et enormt og vakkert polarland med minimum av utstyr og maksimum av risiko. De utførte et slitsomt yrke i lange vintermåneders med døgnmørke hvor kulde og pakkis var hverdag, og kommunikasjonen med omverden var et årlig timekort skip-sanolp.

Fangststyrket er nå en saga blott, men sagaen, historien og historiene lever fortsatt. Og denne enestående historieboken har bevart sagaen om norsk og dansk fangstvirksomhet på Nord-Øst-Grønland for all fremtid. Den bør leses av mange, og bør være en spennende bok for alle norske bibliotek og samlere av polarlitteratur. Opplaget er begrenset. Gjenlevende fangstfolk takker hjerteligst for boken.